

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ФАКУЛЬТЕТУ МИСТЕЦТВ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

«ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ»

збірник статей

**XII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ:
«МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: НАУКОВІ ДИСКУСІЇ»**

«TIME OF ART EDUCATION»

collection of articles

**XII ALL-UKRAINIAN
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«ART EDUCATION: SCIENTIFIC DISCUSSIONS»**

24 березня 2023 р., Харків, Україна

March, 24, 2023, Kharkiv, Ukraine

УДК 37.032

Редакційна колегія:

Соколова А. В. – в. о. зав. кафедри музичного мистецтва, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Фомін В. В. – декан факультету мистецтв, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Юр'єва К. А. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Беземчук Л. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Васильєва О. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Данилюк М. М. – доктор філософії, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Донченко Л. І. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Ткаченко М. О. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Бурма Г. В. – кандидатка наук, доцентка, старша лаборантка кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол №4 від 19.04.2023 р.

У збірнику статей представлені матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: наукові дискусії». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Час мистецької освіти «Мистецька освіта: наукові дискусії»: зб. статей XII Всеукраїнської наук.-практ. конф., (24 березня 2023) / заг. ред. А. В. Соколової. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023, 151 с.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів. Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

5. Масол Л., Базелюк О., Комаровська О. та ін. Мистецька освіта в Україні: Розвиток творчого потенціалу в ХХІ столітті: Аналітична доповідь. К.: Аура букс, 2012. 240 с.

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ХУДОЖНЬО-МУЗИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦТВА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

Донченко Л. І.

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри музичного мистецтва
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Анотація: У статті узагальнюється досвід діагностики рівня сформованості художньо-музичного світогляду майбутніх учителів мистецтва за допомогою тестових завдань різних типів.

Ключові слова: художньо-музичний світогляд, діагностика, тести, майбутні вчителі мистецтва

Annotation: The article summarizes the experience of diagnosing the artistic and musical outlook of art teachers. The expediency of using test tasks of various types has been proved.

Keywords: artistic and musical outlook, diagnostics, tests, future art teachers

Постановка проблеми та її актуальність. Формування художньо-музичного світогляду майбутнього вчителя музики є важливим етапом підготовки сучасного фахівця, педагога-музиканта, врешті є загальною характеристикою культурно освіченої особистості.

Світогляд трактується як «комплексна система поглядів і уявлень про світ, самоусвідомлення людиною свого місця, оточення та основних зв'язків у всесвіті, відображена в оцінках, принципах, знаннях, поведінкових стереотипах тощо» [1]. Відомо, що на його формування впливають, зокрема, й загальний рівень освіченості та розвитку науки, система виховання й навчання. Отже, й професійна підготовка в сучасній вищій школі покликана забезпечити формування міцної системи художньо-музичних уявлень і поглядів, що є необхідною умовою компетентності учителів мистецтва.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання формування художньо-естетичного світогляду майбутніх учителів мистецтва під час

навчання привертають увагу вітчизняних науковців і педагогів, про що свідчать наукові розвідки останніх років (Г. Падалка, С. Соломаха, Ю. Локарева). В дослідженнях розглядаються структура художньо-естетичного світогляду (С. Соломаха), методи й прийоми, види музично-творчої діяльності в навчальному процесі (Г. Падалка), особливості формування світоглядної позиції викладачів мистецьких дисциплін засобами мистецтва (С. Соломаха), роль музично-теоретичних дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів мистецтва (Ю. Локарева). Проте, питання діагностики рівня сформованості художньо-музичного світогляду майбутніх учителів мистецтва залишаються поза увагою дослідників.

Метою статті є узагальнення практичного досвіду діагностики рівня сформованості художньо-музичного світогляду студентів під час вивчення дисциплін музично-теоретичного циклу на факультеті мистецтв ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Виклад основного матеріалу. Програмами дисциплін музично-теоретичного циклу, зокрема «Історії зарубіжної музики», «Історії української музики», «Теоретичних основ гармонії», «Аналізу музичних творів» передбачається формування у майбутніх фахівців сучасного творчого мислення в контексті сучасних досягнень мистецтвознавства, на основі знань світової музичної культури, теорії музики, творчої діяльності видатних зарубіжних композиторів та виконавців. Відповідно, основними завданнями названих дисциплін є набуття студентом відповідних результатів навчання, що дозволяють узагальнювати сучасні концепції світової музичної культури та музично-теоретичної науки з метою доцільного їх використання в музично-педагогічній, художньо-творчій та музично-виконавській практиці.

Під поняттям «художньо-музичного світогляду» ми розуміємо осмислене ставлення особистості до художньо-музичних явищ, орієнтування в особливостях кожного історичного етапу розвитку музичного мистецтва у тісному взаємозв'язку з соціальними, ідейними та естетичними концепціями, орієнтування в творчості та особливостях стилю найбільш видатних зарубіжних та вітчизняних композиторів. Необхідно зазначити, що до художньо-музичного світогляду особистості також варто включити й уміння інтерпретації художнього образу та теоретичного аналізу музичного твору з урахуванням особливостей жанру, стилю, епохи та культурно-суспільних цінностей.

Як вважають дослідники, зокрема Ю. Локарева, комплекс музично-теоретичних дисциплін повинен забезпечувати формування музичного мислення студентів (зокрема, образно-асоціативного), розвиток відповідних аналітично-слухових навичок сприйняття, розширення кола слухових уявлень та слухового досвіду, художньо-естетичного світогляду, музичних смаків,

особистісної музичної культури, творчого потенціалу. Музично-теоретичні дисципліни стають ключовою базою для професійного становлення майбутніх учителів [2].

Вступаючи на перший курс, майбутні вчителі повинні розуміти, що музично-теоретична підготовка є фундаментом професійного становлення вчителя музики, тому що вона спрямована на різні види музично-творчої діяльності: виконавство (інструментальне, вокальне, диригентсько-хорове), просвітницько-лекторську роботу, творчість (аранжування, імпровізація, обробки, створення нескладних пісенних, інструментальних та хорових творів для роботи з дітьми).

З метою встановлення первинного рівня сформованості художньо-музичного світогляду на перших заняттях з «Елементарної теорії музики і сольфеджіо» традиційно застосовуються такі форми, як музичний диктант, письмовий слуховий аналіз, завдання з побудови акордів та інтервалів в тональності та від окремих звуків з подальшим визначенням тональності. Зрозуміло, що така діагностика реально відображає рівень сформованості музично-слухових уявлень, ступінь розвитку музичного слуху, чуття ритму та музичної пам'яті, рівень теоретичних знань студента.

Дещо складнішою є діагностика з музично-історичних дисциплін та з гармонії і аналізу музичних творів. Це стосується як здобувачів, що вступили на перший курс на основі повної загальної середньої освіти, і тих, хто вступив на старші курси на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

Під час навчальних занять з «Історії зарубіжної музики» для діагностики художньо-музичного світогляду студентів буквально на першому занятті проводиться тестування з метою виявлення первинного стану його сформованості. Тестові завдання складаються з кількох типів: закриті тести, тести на відповідність і відкриті тести. До них включаються питання фактологічного характеру, питання, що виявляють знання музичного спадку зарубіжних і вітчизняних композиторів, музична вікторина, яка включає найвідоміші твори митців.

Наводимо приклади тестових завдань для цих груп здобувачів.

1. Тестові завдання для тих, хто вступив на основі повної загальної середньої освіти.

I. Оберіть правильну відповідь.

1. Старовинні європейські танці 16-18 ст. – це: А) гавот; Б) твіст; В) гопак; Г) менует.	2. Класична симфонія має: А) 6 частин; Б) 3 частини; В) 4 частини; Г) 1 частину.
3. Л. ван Бетховен є автором: А) 5 симфоній; Б) 9 симфоній; В) 1 симфонії; Г) жодної.	4. Й.С. Бах писав музику для: А) клавіру; Б) органу; В) баяна; Г) електромузичних інструментів.
5. Відомий вокальний цикл Ф. Шуберта має назву: А) Довга дорога в дюнах; Б) Зимовий шлях; В) Шлях додому; Г) Лісовий шлях.	6. Серед фортепіанних творів Р. Шумана для дітей і юнацтва: А) Сміливий вершник; Б) Дід Мороз; В) Лісовий цар; Г) Пісня без слів.
7. Ф. Шопен писав майже виключно для: А) симфонічного оркестру; Б) для фортепіано; В) для ансамблю духових інструментів; Г) для оркестру народних інструментів.	8. До сюїти Е. Гріга «Пер Гюнт» входять такі номери: А) Веселий селянин Б) Ранок В) Купили ведмедика Г) Кобольд
II. Знайдіть відповідність між музичним твором та композитором, проставивши порядкові номери:	
1. Прощальна симфонія 2. Кавова кантата 3. Аве Марія 4. В печері гірського короля 5. Місячна соната 6. Весілля Фігаро	Й. С. Бах Ф. Шуберт Е. Гріг В.А. Моцарт Й. Гайдн Л. Бетховен
III. Дайте відповіді на питання. 1. Кого з композиторів називають «віденськими класиками». 2. Які обов'язкові танці входили до старовинної сюїти? Дайте їх стислу характеристику. 3. Скільки симфоній написав Й. Гайдн? 4. Хто з композиторів був засновником норвезької класичної школи? Які його твори ви знаєте? 5. Скільки симфоній написав Ф. Шопен? 6. Що ви знаєте про «Сонатне ALLEGRO»? 7. В якій країні народився танець Полька. Розкажіть про нього.	

8.	Що таке музичний образ?
9.	Розкрийте що означає «Програмна музика».
10.	Які опери Л. Бетховена ви знаєте?

З огляду на те, що контингент першокурсників за складом і рівнем підготовки часто неоднорідний, результати такої діагностики бувають достатньо неочікуваними.

Приблизно за такою ж методикою складаються тестові завдання і для здобувачів, що вступили на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста. Безумовно, вони охоплюють більш широке коло тем і питань, починаючи з середньовіччя і закінчуючи музикою композиторів ХХ століття.

Доцільно також проводити й вікторину, яка включає музику композиторів, що вивчалися. Для цього обираються фрагменти творів, найбільш характерних для творчості того чи іншого композитора.

Поточний контроль, що здійснюється впродовж навчального семестру, спрямований на виявлення рівня засвоєння навчального матеріалу. Музично-теоретична інформованість повинна мати не стільки глибоке, стільки широке охоплення навчального матеріалу та підкріплення цих знань практично-творчими навичками, які знадобляться вчителю мистецтва в процесі майбутньої професійної діяльності.

Також виправдовує себе й така форма діагностики знань студентів, як написання музикознавчих есе з різних тем курсу. Серед тематики таких творчих завдань студентам пропонуються, наприклад, такі: «Великі німецькі композитори Й.С. Бах та Г.Ф. Гендель: їх схожість та відмінність», «Особливості втілення національних танців у творчості І. Брамса, Е. Гріга, А. Дворжака», «Сюїта, її виникнення, становлення й подальший розвиток», «Опера: розвиток і трансформації протягом століть», «Реквієм: минуле та сучасність», «Дитяча музика в творчості композиторів ХХ століття» тощо. Такі завдання демонструють ступінь розвитку художньо-музичного світогляду здобувачів, сприяють розвитку в студентів дослідницьких навичок, розширюють їхній музикознавчий тезаурус, сприяють оволодінню музикознавчою термінологією, збагачують музичну ерудицію.

Проте, варто зауважити, що буває досить складно визначити дійсний рівень професійного зростання студента з різних причин, серед яких і такі, як банальне списування, користування смартфонами з установленими програмами розпізнавання музики й таке інше.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок.
Багаторічний особистий досвід викладання дисциплін музично-теоретичного

циклу показує, що тестові завдання різного типу доцільно використовувати в діагностиці рівня сформованості художньо-музичного світогляду майбутніх учителів мистецтва. Такі тести доречні і в поточному контролі навчальних досягнень здобувачів.

Перспективи подальшої роботи вбачаємо у складанні бази тестів для виявлення рівня на початку навчання у ВЗО. Перед державною атестацією бакалаврів можливо застосовувати більш розширені комбіновані діагностичні тестові завдання з метою виявлення динаміки зростання художньо-музичного світогляду. До діагностики включити завдання з інструментальної, вокальної і хорової підготовки, тести з музично-теоретичних дисциплін і, можливо, творчі завдання, які б давали цілісну картину професійної готовності студента до майбутньої діяльності педагога-музиканта, вчителя мистецтва в ЗОШ. Безумовно, це кропітка і складна робота, проте, вона дозволить скоординувати роботу різних кафедр факультету, досягти синтезу різних типів знань і умінь, впровадити в навчальний процес міжпредметні зв'язки, й тим самим об'єднати зусилля з формування високопрофесійного фахівця з розвиненим і широким художньо-музичним світоглядом, необхідним для здійснення багатопланової діяльності вчителя мистецтва.

Список використаних джерел

1. Король Д. О. Світогляд. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/>
2. Локарева Ю.В. Музично-теоретичні дисципліни у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя мистецтва // Publishing House “Baltija Publishing”, 2021.
3. Падалка Г.М. Теорія і методика музичної освіти: історія, перспективи розвитку. Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14 Теорія і методика мистецької освіти, вип. 16 (21), Ч.1., 2014.
4. Соломаха С.О. Формування світоглядної позиції викладачів мистецьких дисциплін засобами мистецтва. Педагогіка і сучасність: науково-педагогічний журнал. Вид. «Перо», 2014, Т.5. С. 55-60.
5. Соломаха С.О. Досвід формування художньо-естетичного світогляду викладачів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 2016, т.3, №48-49, С. 127-132.

Любов Донченко

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ХУДОЖНЬО-МУЗИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦТВА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОГО ЦИКЛУ 75

Анна Петренко

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ КАФЕДРИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ 81

Ірина Левицька

ON-LINE ЗАНЯТТЯ В КЛАСІ ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ (ФОРТЕПІАНО) 84

Наталія Білова

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТВОРЧОЇ РОБОТИ В КЛАСІ ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ (ФОРТЕПІАНО) 88

Катерина Юр'єва, Лу Чжицю

ПРОБЛЕМИ В РОБОТІ СТУДЕНТІВ З КНР НАД ВИКОНАВСЬКИМ ОБРАЗОМ У КЛАСІ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ 93

Оксана Васильєва, Го Цзя

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ... 98

Бу Інхуа

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 105

Ірина Парфентьєва

ВІРТУАЛЬНИЙ ХОР ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 109

Ду Чжоцзюнь

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ..... 112